Suriye'deki Alevi Katliamları: HTŞ Rejiminin Soykırım Niyetinin Tarihsel Kökleri

Prof. Dr. Mehmet Ugur
m.ugur@gre.ac.uk

Yayımlanma Tarihi:
15 Ocak 2026

İndirilme Tarihi:
07.11.2026

Önerilen Atıf: Ugur, Mehmet (2025). Suriye'deki Alevi Katliamları: HTŞ Rejiminin Soykırım Niyetinin Tarihsel Kökleri. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.bvx5w (Erişim Tarihi: 07.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Bu madde, Suriye'deki Alevi topluluğuna yönelik son katliamları belgelemekte ve bu şiddet pratikleri ile tarihsel arka planları arasındaki sürekliliğe dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Sünni ortodoksi tarafından verilen fetvaların, Suriye'deki Alevilerin dinsel imhasını meşrulaştıran teolojik bir ruhsat işlevi gördüğü tarihsel süreç içinde ele alınmaktadır. Ayrıca, HTŞ rejimi ve onun destekçileri tarafından gerçekleştirilen güncel katliamlara ilişkin kanıtlar değerlendirilmektedir. Katliam söylemleri ile geçmişten günümüze uzanan fetva metinlerinde yer alan soykırım çağrıları birlikte ele alındığında, Selefi-Tekfiri HTŞ rejiminin Suriye'deki Alevilere yönelik katliamlarının, Sünni fetva geleneğinde mevcut olan Alevi karşıtı imha niyetinin güncel bir tezahürü olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alevi History, Genocide, Human Rights, Sünni

Soykırım için Teolojik Dayanak Olarak "Fetvalar"

Suriye ve Türkiye'deki Alevi topluluklarının inançları, kültürel yapıları ve siyasal konumlanışları farklı bağlamlarda ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Bu madde ise, Sünni dini otoritelerin ve hizmet ettikleri yöneticilerin Suriye'deki Alevileri İslam'ın en büyük düşmanları olarak nasıl tasvir ettiklerine odaklanmaktadır. Bu mezhepçi nefret söylemi, 14. yüzyılın başlarından itibaren fetvalar ve resmî fermanlar

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

aracılığıyla kodlanmış ve kurumsallaştırılmıştır (Thalhamy 2010).

İlk üç fetva, Hanbeli Şeyhül-İslam Taqi al-Din İbn Teymiye tarafından verilmiştir. Memluk hükümdarlarına destek toplamak amacıyla, İbn Teymiye ilk fetvasını 1305'te yayımlamıştır – Memlük hükümdarlarının Moğol istilacılarına karşı askeri seferinden hemen önce. Bu fetvada ve 1317'ye kadar yayınlanan iki fetvada, İbn Teymiyye, Alevilerin İslam'ın en büyük düşmanları olduğunu, dokundukları yiyeceklerin yenmemesi gerektiğini ve savaşçılarını öldürmenin, çocuklarını esir almanın ve mallarına el konulmasının meşru olduğunu belirtmiştir (Thalhamy, 2010). Bu fetvalar, hayatta kalan Alevilerin Kuzey Suriye'de Alevi Dağları olarak bilinen dağlık bölgeye göç etmek zorunda kaldığı ilk büyük çaplı katliamlara yol açmıştır.

Thalhamy'ye (2010) göre, İbn Teymiyye'nin fetvaları Alevilere yönelik sahte teolojik ve tarihsel suçlamalara dayanıyordu. Bu çarpıtmaya rağmen, Sünni ortodoksinin hem Hanefi hem de Hanbeli ekolleri yakın zamana kadar İbn Teymiyye'nin fetvalarını benimsemeye devam etmiş ve günümüzdeki Alevi katliamlarını teşvik etmiştir.

İki Sünni ekol arasındaki uyum, Osmanlı yönetimi sırasında Hanefi ulemanın çıkardığı üç fetvada gürülmektedir. Bunlardan ilki 1516'da Şeyh Nuh el-Hanefi tarafından yayımlanmış (Al-Tawil, 1979); ve Osmanlı Sultanı Yavuz Selim tarafından 1517'de 40.000'den fazla Alevi'yi katletmek için gerekçe olarak kullanılmıştır (Al-Tawil, 1979). Bu katliam, Yavuz'un Sünni müfti Hamza Efendi ve Şeyh-ül İslam İbn-i Kemal tarafından verilen iki fetvaya dayanarak Orta ve Doğu Anadolu'da 40 binden fazla Alevi'yi katletmesinden sadece üç yıl sonra gerçekleşti. [1]

Osmanlı yönetimi sırasında Suriye'deki Alevilere karşı ikinci fetva 1808'de çıkarılmıştır Bu fetva, Lazkiye'nin Hanefi müftüsü 'Ubeyd Allah b. Abd al-Ghani tarafından yayımlanmıştır; ve Suriye'deki Sünni dini otoriteler ile Osmanlı vilayet yetkilileri arasındaki yazışmalarla aynı

döneme denk düşmektedir. Yazışmalarda iki şeyhin (Lazkiye'den Hasan Dabbur ve onun Şam'daki amiri Şeyh Şakir) ve Şam valisinin temsilcisi Hac Hasan Awaq'ın adı geçmektedir. Hem fetva hem de yazışma metninde Aleviler domuz ve köpek olarak tanımlanmakta, ve öldürülmelerinin vacip olduğu belirtilmektedir. (Friedman, 2005).

Osmanlı yönetimi altında üçüncü fetva, 1820'lerde Lazkiye'de Şeyh Muhammed Nasr al-Din el-Muğrabi tarafından verilmiştir (kesin yıl bilinmemektedir). Bu fetva da Alevileri kafir olarak tanımlamış ve Lazkiye bölgesinde onlara yönelik ölümcül saldırıları meşrulaştırmıştır (Friedman, 2005).

Bu fetvaları, o dönemde Suriye'deki en yüksek Hanefi otoritesi olan ve İbn ʿAbidin lakaplı Muhammed Emin bin Ümar'ın hutbesi izlemiştir (Friedman, 2005). İbn ʿAbidin, Alevilerin öldürülmesine izin verildiğini; Alevilerle savaşırken ölenlerin şehit olarak kabul edileceğini belirtmiştir. Ayrıca, (Sünni ortodoksiliğinin tercih ettiği bir tanımla) Nusayrilerin mülklerine el konulabileceğini, kadınları ve çocuklarının köleleştirilebileceğini ilan etmiştir (Friedman, 2005).

Fetvalar, yirmi birinci yüzyılda da Suriyeli Alevilere karşı mezhepsel şiddeti haklı çıkarmaya devam etmiştir. Örneğin, 2013 yılında Uluslararası Müslüman Bilginler Birliği başkanı Yusuf el-Karadavi "askeri eğitimli her Sünni Müslümanı Suriye'deki Şiilere ve Alevilere karşı savaşmaya" çağırmıştır. El-Karadavi ayrıca önceki fetvaları tekrar etmiş ve Alevilerin "Yahudilerden daha dinsiz olduğunu" belirtmiştir.

Yukarıda özetlenen fetvaları ve dini fermanları soykırım için birer teolojik ruhsat olarak tanımlıyorum. Bu tanım, dini nefretin soykırım için bir ruhsat olarak kullanımını başka bağlamlarda inceleyen Kuper (1990) ile uyumludur. Kuper'in incelediği örnekler arasında Ermeni soykırımı, Holokost, Hindistan'ın bölünmesi sırasında yerleşimlerin yok edilmesi, Doğu Pakistan'daki (Bangladeş'teki) Hindu katliamları, İran'da Bahailere yönelik soykırım tehdidi ve güney Sudan

yer almaktadır.

HTŞ Rejiminin Alevilere Karşı Soykırım Saldırıları

HTŞ rejiminin Suriye'de gerçekleştirdiği Alevi soykırımı, yukarıda özetlenen fetvalara ve şeytanlaştırmalara ilham veren Selefi-Tekfiri ideolojinin devamıdır. Geçmiş ile günümüz arasındaki bağlantı, HTŞ güçleri ve onlarla ittifak kurduğu silahlı grupların, Alevi ve Hıristiyan nüfusun olduğu kasaba ve şehirlerde attıkları sloganda açıkça görülüyor: Aleviler mezara, Hristiyanlar Beyrut'a! Benzer bağlantılar, camilerdeki vaazlarda, Alevilere karşı cihad çağrılarında ve silahsız Alevi sivillerin 'domuz' olarak aşağılanıp yargısız infaz edilmesinde kendini göstermiştir. Geçmiş ile şimdiki durum arasındaki uyum, Alevi kadınların kaçırılması ve köleleştirilmesinde de görülüyordu. Bu ihlaller, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Af Örgütü , İnsan Hakları İzleme Örgütü, Suriye İnsan Hakları Ağı ve Suriye İnsan Hakları Gözlemevi gibi birçok insan hakları kuruluşu ve gözlemevi tarafından belgelenmiştir.

HTŞ Rejiminin doğrudan ve ittifak kurduğu terör grupları aracılığıyla dolaylı olarak işlediği ihlaller arasında yargısız infazlar, kasıtlı mülk yok etme, kaçırma, kitlesel gözaltılar ve kimliklere dayalı yaygın hedef alma gibi suçlar yer almaktadır. Bu suçlar, sırasıyla Mart 2025 ve Temmuz 2025 aylarında Alevilere ve Dürzilere karşı soykırım niyetiyle işlenmiştir.

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin 8 Kasım 2025 tarihli raporuna göre, HTŞ'nin 8 Aralık 2024'te iktidara gelmesinden sonra HTŞ güvenlik güçleri ve onlarla müttefik silahlı gruplar tarafından 8.654 sivil öldürüldü. Bu toplam, Mart ve Temmuz aylarında birkaç gün içinde öldürülen 2.069 Alevi ve 1.224 Dürzî içermektedir. [2]

Bunlar muhafazakar tahminlerdir. İnsan Hakları ve İnsani Yardım Takip Komitesi'ne (IHIYTK) göre, doğrulanmış Alevi mağdur sayısı 2.246'dır. Komite ayrıca, Alevi bölgesinin nüfusun %97'sini aşan yoksulluk oranı nedeniyle eşi benzeri

görülmemiş bir insani felaketin eşiğinde olduğunu bildiriyor. Bu felaketlerin yanısıra, 10 binden fazla Alevi'nin yasa dışı tutuklanması ve zorla kaybedilmesi; Alevilerin kamu sektöründe, sağlık ve eğitim sektörlerinde kitlesel olarak işten çıkarılması; özel mülklerine el konulması; ve cami hutbeleri ile HTŞ kontrolündeki medya propagandası vasıtasıyla yayılan nefret söylemi ve mezhepçi kışkırtmanın yarattığı terörden sözetmek gerekmektedir.

IHIYTK, operasyonel belgeleri incelemiş ve Alevi katliamları için verilen emirlerin rejimden geldiğini, rejimin "komplonun bastırılması" için genel seferberlik ilan ettiğini ve Sahil bölgesine konuşlandırma talep ettiğini bildirmiştir. Komite ayrıca Alevi katliamları için verilen emirlerin HTŞ rejimine bağlı aşağıdaki subaylardan geldiğini belirlemiştir: [3]

Suriye Askeri Başkanı Ali Nüreddin el-Nasan (HTŞ ve el-Nusra liderliğinden)
Suriye Savunma Bakanı Murhaf Abu Kasra (HTŞ'nin askeri ve güvenlik liderliğinden)
İstihbarat Genel Müdürü Anas Hassan Khattab (HTŞ güvenlik liderliğinden)

Emirler "Cumhurbaşkanı'nın talimatlarına uygun" ifadesiyle başlamakta ve aşağıdaki birimlere iletilmektedir:

HTŞ'nin askeri ve güvenlik aygıtı (HTŞ şemsiyesi altında olan tüm Suriyeli ve yabancı silahlı gruplar)
HTŞ ile henüz birleşmemiş beş Suriye silahlı grubu arasında El-Amşad Tümeni, El-Hamzat Tümeni, Ahrar el-Şerqiya Hareketi, El-Muntasir Billah Tümeni, Muhammed el-Fetih Tümeni ve Sultan Murad Tümeni
HTŞ ile henüz birleşmemiş diğer yabancı (göçmen) silahlı gruplar.

Uluslarası Af Örgütü'nün Nisan 2025 tarihli açıklamasına göre, 8 ve 9 Mart 2025'te Sahil kenti Banyas'ta gerçekleşen cinayetler kasıtlı olarak yapılmış ve Alevi azınlığı hedef almıştır. HTŞ yetkilileri, aileleri öldürülen sevdiklerini dini ayinler veya kamu törenleri olmadan toplu mezarlara

gömmeye zorlamışlardır. Bulgular hakkında yorum yapan Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Agnès Callamard, şöyle dedi: "… hükümete bağlı milisler kasıtlı olarak Alevi azınlığına ait sivilleri hedef aldı…" ve "… yetkililer cinayetleri durdurmak için müdahale etmedi."[4]

İnsan Hakları Gözlemevi, Suriye yetkililerinin şok edici ölüm sayısına rağmen herhangi bir hesap verebilirlik önlemi uygulamadığını belirtiyor. Aksine, rejim failleri örtbas etmek ve gerçekleri yok etmek için çaba göstermiştiri. Bu tür örtbas çabalarının en kötü örneği, Sahil bölgesinde işlenen vahşet ve ihlalleri araştırmak üzere kurulan gerçekleri araştırma komitesinin pratiğidir. Bu komitenin soruşturma sonuçları, "gerçeklere, sahadaki gelişmelere ve görgü tanıklarının ifadelerine tamamen aykırıydı".[5]

Sonuç

Mevcut veriler, Suriye'de Alevilere yönelik mezhepçi şiddetin uzun bir tarihsel arka plana sahip olduğunu göstermektedir. Bu şiddetin ideolojik zemini, Alevileri fetvalar aracılığıyla şeytanlaştıran Tekfiri düşünce geleneğine dayanmaktadır. Takfiri-Selefi cihatçılığı temel alan HTŞ rejimi, Alevileri "Esad rejiminin kalıntıları" olarak tanımlayarak bu tarihsel geleneği güncel bağlamda yeniden üretmiş ve genişletmiştir. Orta Doğu'daki Sünni otokrasiler ve otoriter rejimler ile bölgede sömürgecilik mirasına sahip Batılı "demokrasiler", farklı düzeylerde, Alevilere yönelik güncel soykırım sürecinde sorumluluk taşımaktadır. Bu sorumluluk, bir yandan liderlerinin ve silahlı unsurlarının bilinen geçmişlerine rağmen HTŞ rejimine verilen doğrudan destekle, diğer yandan ise HTŞ'nin Alevilere yönelik katliamlarına karşı etkili bir müdahalede bulunulmaması yoluyla dolaylı biçimlerde ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda, Aleviliğin Suriye'de bir inanç, kültür ve kimlik olarak varlığını sürdürmesi, Alevi toplulukları arasında topluluk temelli öz-koruma kapasitesinin tarihsel ve toplumsal bir olgu olarak gündeme gelmesine yol açmıştır. Suriye'deki Aleviler, bu konuda 1920'lerde bağımsız bir Alevi

devletinin kurulmasını da içeren tarihsel deneyimlere sahiptir. Ayrıca, küresel ölçekteki Alevi toplulukları ile sömürgecilik karşıtı hareketler, insan hakları savunucuları ve ilerici sivil toplum kuruluşları arasındaki dayanışma pratikleri, bu sürecin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Sonnotlar

[1] Anadolu'da Alevilere karşı soykırım için fetvaların kullanılması bu makalenin kapsamının dışındadır. Ancak burada belirtmek gerekir ki, Osmanlı hükümdarları, Anadolu'da da Alevileri katletmeden önce Sünni dini kuruluşun çıkardığı fetvalara ve kınamalara güvenmişlerdi. Bu konuda bkz. Doğan ve Çelik (2014); Karakaya-Stump (2015).

[2] Syrian Observatory for Human Rights, Including 8,654 civilians | 11,226 people killed in Syria since fall of Al-Assad regime, https://www.syriahr.com/en/373033/ .

[3]Human Rights and Humanitarian Follow-up Committee (Syria), Genocide on the Syrian coast - Preliminary report - ENG, https://fhmsihr.org/eng/preliminary-report/

[4] Amnesty International, Syria: Coastal massacres of Alawite civilians must be investigated as war crimes, https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/04/syria-coastal-massacres-of-alawite-civilians-must-be-investigated-as-war-crimes/.

[5] Human Rights Watch, Syria: March Atrocities Demand Senior Level Accountability, https://www.hrw.org/news/2025/09/23/syria-march-atrocities-demand-senior-level-accountability.

Kaynakça & İleri Okumalar

Al-Tawil, Amin Ghalib. 1979. *Ta’rikh al-‘Alawiyyin* [Alevilerin Tarihi]. 3. bs. Beyrut: Dar al-Andalus.

Doğan, Erkan, ve Hüseyin Çelik. 2014. "Alevi-Sünni bütünleşmesinin önündeki engeller: Tarihsel yanlış algılamalar." *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7 (1): 121-138.

Friedman, Yaron. 2005. "Ibn Taymiyya's fatawa against the Nusayri-'Alawi sect." *Der Islam* 82 (2): 349-363.

Friedman, Yaron. 2025. "'The powerful arrows': An unknown nineteenth-century fatwa against the Nusayri-Alawi sect in Syria." *Middle Eastern Studies*, 1-26. https://doi.org/10.1080/00263206.2025.2551826.

Karakaya-Stump, Ayfer. 2015. *Vefailik, Bektaşilik, Kızılbaşlık: Alevi kaynaklarını, tarihini ve tarihyazımını yeniden düşünmek*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kuper, Leo. 1990. "Theological warrants for genocide: Judaism, Islam and Christianity." *Terrorism and Political Violence* 2 (3): 351-379.

Talhamy, Yvette. 2010. "The fatwas and the Nusayri/Alawis of Syria." *Middle Eastern Studies* 46 (2): 175-194.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir